

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Runfynd 1991 och 1992

Snaedal, Thorgunn

Fornvännen 88(1993), 223-237

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1993_223

Ingår i: samlar.raa.se

Runfynd 1991 och 1992

Av Thorgunn Snædal, Marie Stoklund och Marit Åhlén

Snædal, Th., Stoklund, M. & Åhlén, M. 1994. Runfynd 1991 och 1992. (Rune finds in 1991 and 1992.) *Fornvännen* 88. Stockholm.

Sixteen rune finds from the years 1991 and 1992 are presented, runic inscriptions on rune-stones or small objects of daily life: a whetstone, the handle of a knife, a stone amulet etc. Three fragments of another rune-stone (U 909) from Vänge parish, Uppland, standing in Uppsala in the 1730's but since missing, were found in the foundation of the steps of the Auditorium Oeconomicum, which was destroyed by fire in 1990. A hitherto unknown rune-stone was found by Frösunda Church. The stone is thin and is probably the upper slab of a grave monument.

Thorgunn Snædal and Marit Åhlén, Riksantikvarieämbetet, Box 5405, S-114 84 Stockholm, Sweden.

Marie Stoklund, Nationalmuseet, Oldtid og Middelalder, Prinsens Palais, Frederiksholms Kanal 12, DK 1220 København K, Denmark.

Gästrikland, Ockelbo socken, Näsbacken

Gravfältet Näsbacken, fornlämning nr 18 i Ockelbo socken, Gästrikland, får årligen tillsyn genom Skogsvårdsstyrelsen. Hösten 1992 när Näsbacken röjdes och krattades hittades en liten brynsten på området. Närmare granskning visade att stenens ena sida hade svaga spår av ristade linjer, som såg ut att vara rester av en runinskrift. Stenen skickades därför till runverket för granskning.

Stenen är 134 mm lång och 44 mm bred. Ena änden är tunn och tillfasad och verkar ursprunglig, den andra har raa brottytor, som tyder på att brynet ursprungligen varit längre, tjockleken vid den avbrutna änden är 20 mm. Materialet är mörkgrå skiffer med litet silverskimmer och bruna inslag. På den ena plansidan syns svaga spår av runristning, som varit anordnad i ett U-format inskriftsband, den är nu så nött att bara enstaka runor kan typbestämmas. Den högra slingan är helt utplånad och nedre hälften av den vänstra slingan likaså, bäst bevarad är inskriftens topp. Inskriftens höjd är 98 mm och bredden 35 mm. Inskriftsbandets bredd är 10 mm, vilket är lika med runornas höjd.

Inskrift:

... R - - - - - I : u ... - - - f k : s - - -
5 10

Till läsningen: Före 1 R finns inga säkra spår av runor, 1 R står ca 12 mm t. h. om inskriftsbandets början. Av runan är huvudstaven ganska tydlig, bistavarna anas mycket svagt. Av runa 2 återstår grunda rester av huvudstaven, samma gäller runa tre. Därefter ett 22 mm långt parti utan säkra spår av runor. Av runorna 4 och 5 återstår huvudstavens mittparti. I runa 6 I är huvudstaven mycket grund, från dess topp går en ristad linje diagonalt nedåt höger, den bedöms vara en I-bistav. I 7 u är bistaven ytterst grund och osäker. Därefter är inskriften helt utplånad på ett 15 mm långt parti. Av runa 8 återstår ytterst diffusa rester. Runa 9 har troligen varit a, av den vänstra bistaven återstår grunda rester medan den högra är helt utplånad. I runa 10 f är bistavarna ytterst grunda, deras spetsar med ansättningen mot ramlinjen är helt bortnötta. 11 k är grund och diffus, huvudstaven tycks vara skuren med dubbla linjer. Därefter ett skiljetecken i form av två

Fig. 1. Runeben nr. 38 fra Lund, Kvarteret Glambeck, med indskriften "kniven bar i". 6,6×3,0 cm. Foto Kulturen, Lund. – Rune-bone nr. 38 from Lund.

punkter. I 12 s är det tredje ledet ytterst grunt och dess spets är helt bortnött. Omedelbart höger om 12 s syns en lodrät linje, som emellertid tycks fortsätta även nedanför ramlinjen, det går inte att säkerställa om det rör sig om rester av ytterligare en runa.

Dessa inskriftsrester räcker inte för att avgöra om inskriften haft ett sammanhängande innehåll. Dess disposition i ett inskriftsband, vilket gör stenen till en miniatyrrunsten, för tanken till det lilla bryne som hittades i Sigtuna 1976, vars inskrift var anordnad i fyra parallella rader (Runfynd 1983, *Fornvännen* 1984, s. 256 ff.).

Gravfältet, där brynet hittades är grovt daterat till yngre järnålder. Brynets datering är svår att fastställa, men den palatala *r*-runan kan tyda på att det härstammar från vikingatiden.

Th. S.

Skåne, Lund

Lund runeben 38. KM 76579:38. Kvarteret Glambeck 4. Udgravning 1990–91.

Benstykket (fig. 1) er fundet i samme udgravning som Lund runeben 39 og foreløbig (på dendrokronologisk grundlag) dateret til 1100-tallets første halvdel. Tidligere er der fundet en mønt fra Erik Ejegods tid (1095–1103) samt den smukt udskårne stok med runeindskriften *ulfkil* (KM 59.126:795) (Moltke 1985, s. 472, 473; Cinthio 1990, s. 50; *Viking og Hvidekrist* 1992, nr. 19).

Indskriften står på et lille benestykke, 6,6×

3,0×0,5 cm. Indskriften er fuldstændig, og de 1,2 – 1,6 cm høje runer læses uden vanskelighed.

Indskrift: knifbari

Rune 6 må læses *a*, ikke *æ*, *a*-runen svarer normalt til *n*-runen i udformning, og skønt *n*-bistaven er blevet lidt kort forneden, er det en langkvistrune med bistav, som gennemskærer hovedstaven. Det er først, da kortkvistformerne af *a* och *n* med ensidige bistave ligger fast, at der er mulighed for, at den gennemstregede form kan betegne *æ*. Der er ingen skilletegn.

Indskriften kan opdeles i ord: *knif bar i* og opfattes som en sætning, svarende til *knif melti*, "kniven talte, sagde" på et knivskaft fra Lund, dateret til tiden før 1050 (KM 70917:563; Moltke 1985, s. 462), som det er nærliggende at sammenholde med. I hankønsordet, "kniv", jf. vn. *knifr*, mangler i begge tilfælde nominativsmarkeringen, *-r* eller *-r*, det samme gælder flere af indskrifterne på Svend Estridsøns runemønter fra Lund o. 1070 og måske også indskriften på Lund runeben 36, *auarþþt*, *Hávarð*..., arkæologisk dateret til 1000-tallet (KM 72354:11; Stoklund 1988, s. 234–36), også formen, *olaf*, uden *-r* i indskriften i Ejelie kirke: *olaf : ri* kan nævnes (Stoklund 1990, s. 29 f.). Indskriften må snarest oversættes: "kniven bar i", skønt det er usikkert, hvordan "bære" her skal opfattes. Verbet har mange betydninger, – dækker et vidt spektrum, i runeindskrifter forekommer det i perfektum participiumsformen, *borinn*, med betydningen "født", f. eks. på Rök-stenen. Især i lovsprog kan det betyde 'frembære i ord' jf. *bera fram*; *bera i* kan betyde 'gå til angreb', men også 'påføre' om salve o. lg. Ved en hurtig gennemgang af seddelkartoteket i Den Arnamagnæanske Ordbogs samlinger har jeg ikke fundet noget belæg, der danner en direkte parallel til *knif bar i*. Det forekommer mest nærliggende, at det er et udtryk for at skrive, riste runer, som f. eks. i den senurnordiske indskrift på Eikeland-spændet: ... *writu i runor* "... jeg skriver i runer ...", "skriver runer herpå".

Endelig er der den mulighed, at der er

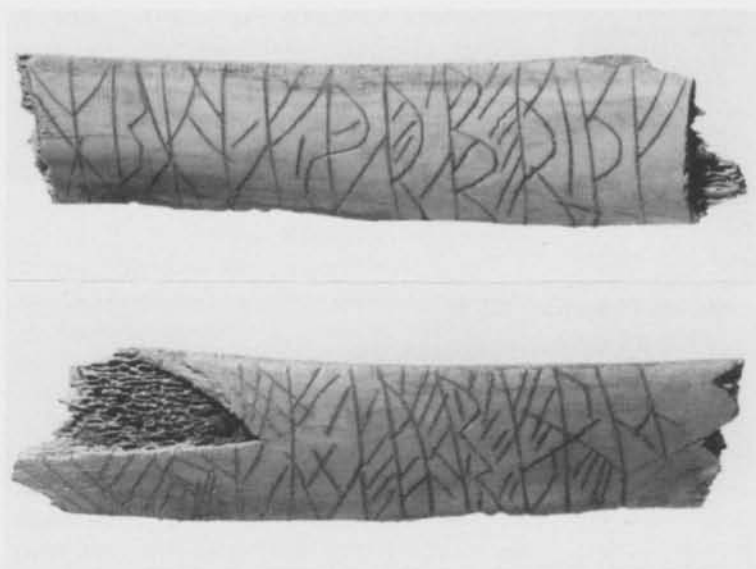

Fig. 2. Overst. A-siden på ben nr. 39 fra Lund med lønruner eller pseudoruner, fundet ved samme udgravning som nr. 38 och foreløbig dateret til 1100-tallets første halvdel. 9,5 × max. 2,5 cm.

Under B-siden, der i forhold til A-siden har et stærkere ornamentalt præg i sin indskrift. Foto Kulturen, Lund. – Top: Side A of rune-bone nr. 39 from Lund. Bottom: Side B.

tale om en obskøn indskrift, kniv kan i oldn. bruges om penis.

En anden mulighed er et personnavn med foransat tilnavn: "Kniv-Bari (Beri)", et glsv. *Bare skal findes i stednavne, vn. *Bari* findes som mytologisk navn, *Bare* kan også være frisisk, *Beri* er ikke almindeligt, men forekommer måske i stednavnet *Bæreholt* (DgP 1, 96, 112). Kniv er kendt som tilnavn, men kun efterstillet (DgP 2, 583). Tolkningen som et personnavn må forekomme mindre sandsynlig.

Lund runebein 39. KM 76579:558. Kvarteret Glambeck 4. Udgravning 1990-91.

Lund runebein 39 (fig. 2) er fra samme fundsted som nr. 38 og er foreløbig dateret af arkæologerne til 1100-tallets første halvdel.

Benet er brækket i begge ender, det måler 9,5 × 2,2–2,5 × 0,6 cm. Det er på begge sider tæt dekoreret fra kant til kant med runer og runelignende tegn. På den konvekse side (A, fig. 2) synes bruddene nogenlunde at følge lodrette stave, og når de medregnes, består indskriften af 14 tegn; men der mangler formentlig noget såvel i begyndelsen som i slutningen. Med ganske enkelte undtagelser

(f. eks. nr 13 f) er alle tegnene overforsynede med bistave, spørgsmålet er, om de er sprogligt meningsgivende? De kan opfattes som binderuner (to eller flere runer med fælles hovedstav) eller som en art lønruner med bistave, der skal udelades ved læsningen. Begge dele kendes, men det er omstridt, om de indledende runer af lignende art på en amulet fra Kvinneby på Öland er binderuner, som hævdet af Ivar Lindquist (1987) og Ottar Grønvik (1992), eller lønruner, overforsynede med bistave (Börje Westlund 1989), som dem der med sikkerhed kan påvises f. eks. på en upplandsk runesten (U163), og som Elena Melnikova forudsætter i sin tolkning af to amuletter fra Gorodišče med samme indskrift (f. eks. Melnikova 1987) (hvor der dog skulle være anvendt så mange forskellige mere eller mindre kryptiske elementer for at udtrykke et sprogligt indhold, at tolkningen må forekomme problematisk; det forhold, at indskriften er gentaget, behøver ikke betyde, at den er semantisk meningsgivende). Der er også lighedspunkter med den utolkede indskrift på et af runekorsene fra Isle of Man (Andreas V) – f. eks. i tendensen til udfyld-

Fig 3. Runer eller runelignende tegn på metalgenstand fra Lund, Kvarteret Gyllenkrok, 5,5 × 2 cm, foreløbig dateret til 1000-tallet. Foto Kulturen, Lund. – Runes or similar marks on a metal object.

ning i runerne med ekstra streger, på vort runebeben rune 7 r (?), eller de 7 streger mellem "rune" 8 og 9. Det, at der er 7 kviste, viser, at her ikke er tale om det velkendte chiffer-system, der bygger dels på de 3 ætter, dels på runens nummer i ætten, eftersom ingen af 16-tegnsfutharkens 3 ætter har mere end 6 runer.

Tegn af denne art har ofte været opfattet som karakteristiske for ikke semantisk betydningsgivende indskrifter, og det er også meget tvivlsomt, om indskriften på ben 39 giver sproglig mening. I indskrifter, der synes at tjene et magisk formål, findes der ofte fantasi- eller pseudo-runer, som måske er anvendt som bevidst utolkelige tegn. Specielt på dette Lund-ben er der træk, som tyder på en ornamental brug af pseudoruner, et indtryk som forstærkes ved at betragte B-siden. Her efterlignes A-siden øjensynlig delvis, men i venstre side, delvis ødelagt på grund af en afflisning, forekommer ren stregornamentik. Det er dog også på B-siden tydeligt, at der indgår runelementer i mønsteret.

Hele komplekset er nok værd at undersøge nærmere. Der er f. eks. i Lund tidligere fundet et benstykke, dateret til 1200-tallet hvor der på den ene side er skåret runer med for mange bistave (KM 61277:331; Moltke 1985, s. 457, 460). Det blev i sin tid publiceret af Sven B. F. Jansson med denne kommentar: "Eftersom jag har en vag känsla av att runinskriften inte saknar språkligt innehåll, har jag på flera sätt försökt att finna en begriplig mening i den. Men jag har, åtminstone hittills, misslyckats. I förhoppning om att någon skarpsinnigare teckentydare skall lyckas, överlämnas denna beskriv-

ning av runbenet från Repslagaren." (Jansson 1970, s. 111–12.) Af andre eksempler kan nævnes A 121 Tønsberg, som Kevin Gosling har karakteriseret som ikke meningsgivende (Gosling 1989, s. 179 f. med henvisninger), Kingittorsuaq-indskriftens afsluttende 6 tegn, lønrunerne på Norum-fonten fra Bohuslän (Olsen 1960, s. 222–24) etc.

Der er adskillige af disse indskrifter, og vi aner nogle fælles principper for lønskrift, der binder dem sammen tværs over stor afstande og trods store tidsforskelle. Nogle af dem er sikkert meningsgivende (U 163), i andre tilfælde synes det indristede at være (blevet) sprogligt meningsløst, men derfor ikke nødvendigvis uden mening. I en senmiddelalderlig islandsk sortekunsthøg findes en anvisning på at skade nogen ved at riste diverse runelignende tegn (delvis af den samme type med for mange bistave), på ost eller fisk; så får den, der spiser det, ingen nytte af maden den dag (Lindqvist, N. 1921, s. 50).

Lund metalstykke. KM 76420:172. Kvarteret Gyllenkrok 3.4.5. Udgravning 1990.

Stykket (fig. 3) er foreløbig dateret til 1000-tallet, der er ved udgravningen fundet af smykker og dragtnåle, og ifølge mundtlige oplysninger fra udgraveren, Peter Carelli, synes der at være tale om et højerestandsmiljø med bolig og værksted.

Indskriften findes på en ret medtaget, nærmest rektangulær plade af en rødlig legering med grågrønne pletter, der sidder på en anden metalplade, som måler 5,5 × 2 cm; den samlede tykkelse af begge plader er 4 mm. Den øverste plade med indskriften er afrundet i venstre side, i den højre ende skærer et halvcirkelformet hul sig ind uden at gå ned i den underliggende plade.

Indskriften består af 7–8 indridsede tegn, der synes at have været omgivet af dobbelte rammestreger, der dog kun er delvis bevaret. Et par skrå linjer i billedets højre side hører sandsynligvis til rammen. Bortset fra en t-rune (nr. 2 fra højre) er de øvrige tegn þ-runer – spejlvendte og dobbelte varianter. Indskriften er ikke sprogligt meningsgivende, men kan have tjent et magisk formål. Det er ikke helt sjældent at finde tegn, der er dan-

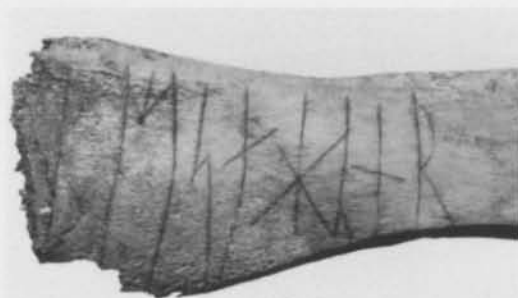

Fig. 4. Lund ben 40; 8,6 × 2,3 cm med runeindskrift (endast delen med runinskrift avbildad). Foto Kit Weiss, Nationalmuseet, København. – Rune-bone nr. 40 from Lund; detail.

net med **þ** som grundform, i magiske indskrifter (jf. f. eks. Olsen 1960, s. 154).

Lund runebein 40. KM 77655:455. Kvarteret Gyllenkrok. Tomten 29–30 (3–7). Udgravning 1992.

Dette ben (fig. 4) er efter det foreløbige arkæologiske skøn fra 1000–1100-tallet og fra et handels- og håndværker-kvarter. Det måler 8 × 2,3 × 0,6 cm og er brækket tæt ved rune 1, derfor kan være gået nogle runer tabt, skønt der ikke ses knivspor på den bevarede flade foran den første rune. Runehøjden aftager på grund af benets form fra ca. 2 til 1,3 cm. Der er rigelig plads efter indskriften.

Runerne står fint og tydeligt, rune 1 **b** har mellemrum mellem de to ret smalle bælge. Herefter følger 2–3 tegn, der skærer hinanden, og som kan opfattes på flere måder: spidsen af bistaven på en **l**-rune støder sammen med en kort lodret stav og en skrå bistav, der udgår fra toppen af den følgende hovedstav, og som tilsyneladende er skåret sidst. Det kan læses som **ls**, men med en påfaldende højtsiddende **s**-bistav i forhold til den følgende, mere normale **s**-rune, hvor den skrå forbindelseslinje dog også synes at være ristet sidst. En anden mulighed er kortkvistformer: **l**, en kort **s**-rune (**c** eller **z**) og en kortkvist **t**-rune. Men den følgende rune er en normal/dansk vikingetids **a**-rune, og den skal formentlig læses **a**, ikke **-æ**, ud fra en sammenligning med den næstsidsste rune, et

tilsvarende **n**, dog med en lidt anden hældningsgrad på bistaven. I betragtning heraf er læsningen af rune 2–3 (4) som **lct** usandsynlig. Langkvist-formerne er i betragtning af den arkæologiske datering til o. 1100 også sandsynlige; disse gennemstregede former kan tilsyneladende længe bruges i Lund.

Lund runebein 37, KM 73504:305, er af arkæologerne dateret til 1200–1300-tallet, det har dobbeltsidigt **a** og **n** i futharken samt **t** med to bistave (Stoklund 1988, s. 236 f.). Det følgende **h** har bistave, der når helt over til den følgende **e**-rune, hvis punkt, et stik på tværs af hovedstaven efter mikroskop-undersøgelse må anses for sikkert. Tilsyneladende er en lille bistav forneden til højre også skåret, men den er vanskelig at forklare som tilsigtet, en binderune med en ensidig **n**-bistav er usandsynlig, hvis rune 5 er **a** og rune 8 **n**, og den er under alle omstændigheder meget lille og så lavt anbragt, at den bedre kunne tages for at være den ene af to **r**-bistave. Den sidste rune er et slankt, lukket **r**.

Indskrift: **b|ssahenr**

Verbet, oldisl. *bleza*, *bletza*, 'velsigne', kan næppe komme på tale, fordi det vanskeligt kan kombineres med **henr**, hvis det opfattes som en fejlfuld gengivelse af genitivsformen af pronomenet, 'hun', *hennar*, – hvad der dog også er tvivlsomt; *bleza* styrer ikke genitiv, og det forekommer i øvrigt ikke i norsk eller østnordisk/dansk. Det er overvejende sandsynligt, at indskriften er forvansket til ukendelighed eller ikke sprogligt meningsgivende.

Lund runebein 41. KM 77.714:663. Kvarteret Myntet 3.4.5. Udgravning 1992.

Dette ben (fig. 5) er fundet i bundsedi-

Fig. 5. Runeindskriften på Lund runebein 41 fra Kvarteret Myntet. Renritning C. Bonnevier. – Runic inscription on rune-bone nr. 41 from Lund.

mentet i en latrin i umiddelbar tilslutning til et hus og dateres foreløbigt til slutningen af 1000-tallet – begyndelsen af 1100-tallet. Det måler 17 cm i længden, 3,4 i højden og er 0,7 cm bredt. Skønt det er brækket i begge ender, må indskriften være fuldstændig, da der er god plads både før og efter runerne; de er fra 1,3 til 1,6 cm høje og læses uden vanskelighed.

Indskrift: **kuþanan**

Rune 3 har en ganske smal, højsiddende pose, kun 1 mm under hovedstavens top. En lignende þ-rune findes i futharken på Lund runebein 37 (12–1300-tallet) samt på nr. 32 (Stoklund 1988, s. 236 f.). Rune 4 har en lang bistav, der skærer skråt igennem hovedstavens fra venstre op mod højre, den efterfølges af en tilsvarende rune, hvis bistav når over til den følgende runes bistav. De symmetrisk modstillede former må læses som **a** og **n**, muligheden for at læse **æ** forudsætter ensidige **a**- og **n**-former. Bistaven på det sidste **n** er ret kort i venstre side, men meget lang i højre side, hvor den når næsten ned i fodhøjde. 2 cm efter de sidste runer findes 5 småstreger eller punkter, der kan ligne et skilletegn, men sandsynligvis ikke har noget med indskriften at gøre, ligesom de to streger tværs over benet till venstre for indskriften næppe har sammenhæng med runerne.

De få runer uden skilletegn kan opdeles på mange forskellige måder, det er fristende at oversætte **kuþ** som "Gud", men **kuþa** kunne f. eks. også være kvindenavnet *Gyda*. Især hvis muligheden for dobbeltlæsning af runer tages med i betragtning, bliver der så mange muligheder, at tolkningen må siges at være ganske usikker, f. eks. "Gud ejer den anden", "Gyda **nan**", "Gyda ejer ...", *a* (+objekt i akkusativ) – "elsker ...", *ann* – her skulle man vente et dativobjekt, og det er vanskeligt at få til at gå op med **nan**. Navne som *Ani*, *Ann* kan teoretisk forekomme i forskellige kasus, eller **kuþan** kunne være en akkusativform af "god". Igen gælder det, at der muligvis ikke har været en sproglig mening med indskriften – eller vi kan ikke gennemskue den.

M. S.

Fig. 6. Runsten funnen 1951 vid Årby gård, Eskilstuna, Södermanland. Foto H. Gustavson 1972 (ATA). – Runestone from Årby, Eskilstuna, Södermanland.

Södermanland, Eskilstuna, Årby

Sommaren 1951 hittades en tidigare okänd runsten vid Årby gård i Klosters församling, Eskilstuna. Stenen låg på gränsen mellan Årby och Gårdskäl omkring 140 m ÖSÖ om mangårdsbyggnaden i Årby med ristningsytan uppåt. Rotändan låg på Gårdskäls mark, men stenen är nu registrerad på Årby (fornlämning nr 511). Fig. 6. Dåvarande landsantikvarien i Södermanland, Ivar Schnell, rapporterade om fyndet till Riksantikvarieämbetet och gav en preliminär läsning av inskriften, dnr 2973/51. (Fig. 6.)

I enlighet med Schnells instruktioner reses stenen på eller nära fyndplatsen senare samma år. Tre meter öster om runstenen reses en två meter hög sten som låg bredvid runstenen. Runstenens ristningsyta vändes mot söder, mot en gammal väg som ännu kan skönjas i terrängen. Vägen går i östvästlig riktning och har förbundet Gårdskål med Årby. Runstenen har troligen redan från början tjänstgjort som gränsmärke mellan de båda byarna.

I *Fornvännen* 1954, s. 19, omnämner Sven B. F. Jansson fyndet av runstenen vid Årby, men meddelar ingen läsning av inskriften.

Sommaren 1970 granskade Helmer Gustavson inskriften och målade upp den. Den läsning som presenteras här bygger på hans granskningsrapport, dnr 4575/70.

Stenen står alltså omkring 140 meter ÖSÖ om Årby mangårdsbyggnad (numera friluftsgård) och omkring 25 meter väster om den nya Sundbyvägen. Den resta stenen står ca tre meter norr om runstenen och ytterligare 5 meter VNV därom syns en stensättning.

Materialet i stenen är rödaktig gnejsgranit, höjd 170 cm, bredd 94 cm, tjocklek 60 cm. Runstensens topp är bortslagen, liksom ett stycke av stenens nedre högra sida, varigenom delar av runinskriften har gått förlorad. Större delen av inskriften står inom ett valhänt utformat inskriftsband, som omsluter ett stort ringkors. Ristningen är sliten, men fullt urskiljbar, tack vare ett ljust underskikt, som lyser fram i de huggna linjerna. Runornas höjd är 8–13 cm.

Inskrift:

botuiþr · au · ...uri · raistu · merki... - -rn ·
           5   10   15   20   25
 broþur · sin ·
           30   35

Botviðr ok ...raistu mærki...broður sinn

"Botvid och ... reste minnemärket ... sin broder"

Till läsningen: I l b är den nedre bistaven högt ansatt mot huvudstaven medan den övre, som delvis är helt bortnött, ansluter till ramlinjen och inte till huvudstaven. Runorna 2–9 är välbevarade. Av runa 10 återstår

endast toppen av huvudstaven. I 13 i är huvudstavens nedre del ristad snett utåt höger. Runa 17 läses som binderuna *st*. Ristaren har tydligen efter det att han ristat u-runan upptäckt att han glömt en t-runa och då förlängt det tredje ledet i s-runan upp till ramlinjen och försett det med en bistav t. h. om huvudstaven; någon vänsterbistav kan inte skönjas. En diagonal fördjupning snett nedåt vänster från runans topp är ej huggen. 20 e är stungen. Av runa 24 kan huvudstavens bas anas. Av runorna 25 och 26 återstår nedre delen av huvudstaven. Genom ett avslag som börjar ovanför och något till höger om 15 a har resten av dessa tre runor gått förlorade. Runorna 27–37 är säkra.

Det första namnet i inskriften, *Botviðr*, är inte tidigare belagt i de svenska runinskrifterna, utom i de gotländska där det tillhör de vanligaste namnen, belagt i omkring 20 inskrifter. Under medeltiden blir det däremot vanligt i hela Sverige. De andra två namnen i inskriften är så skadade att de inte kan tolkas med säkerhet. Av det ena återstår tre runor ... *uri*. Det kan röra sig om det vanliga mansnamnet *þorir*, där nominativens *R* utelämnats i beteckningen. Den formen är belagd i några inskrifter, se vidare U 275. Det saknade toppstycket har dock varit så stort att namnet troligen har varit längre, en möjlighet är namnet *Diuri*, Djure, se vidare U 1139 och där citerad litteratur. Av namnet på den man som stenen är rest över kan endast de sista runorna typbestämmas, det rör sig med all sannolikhet om det mycket vanliga namnet *Biorn*, Björn, eller ett namn med *-biorn* som senare led.

Ristningen är, som sagts ovan ganska klumpigt utförd, bl. a. är avståndet mellan runorna ovanligt stort, troligen är den rätt sen, förslagsvis från tiden omkring 1100.

Södermanland, Vadsbro socken, Jägarstugan

I början av september 1992 anmälde Patrik Lundstedt, Stockholm, till Runverket att han upptäckt att fornlämning nr 71 i Vadsbro socken, Södermanland, som registrerats som milstolpe, i själva verket är ett runstensfragment. Min granskning ett par veckor senare visade att han hade rätt. Det lilla fragmentet

står på ett postament av natursten, ca 1 meter i diameter och ca 30 cm högt, beläget omkring 150 meter norr om torpet Jägarstugan och ca två km norr om Hedenlunda slott.

Fragmentet är av grå granit och mäter 39 × 57 × 16 cm. Det är placerat så att runorna står upp och ner. Runinskriften är fördelad på två rader; av den nedre (övre om man tittar på det upp och nedvända fragmentet) återstår endast två runor, den övre består av sex tecken. Runhöjden är 9,5 cm.

Inskrift:

Övre raden: ... -ialan

Nedre raden: ... -k

Till läsningen: Av den första runan återstår ett vågrätt eller svagt diagonalt streck i brottkanten. Det kan ej avgöras om det rör sig om den högra spetsen av en **n**-bistav eller ett streck som tjänstgjort som skiljetecken. De andra fem tecknen i raden är tydliga. I den nedre raden syns toppen av en huvudstav och den övre delen av en **k**-runa. Längs stenens vänstra kant (högra om man vänder runorna rätt) löper en lodrätt spricka, som vid första anblicken ser ut att vara ristad.

Någon säker tolkning av de fåtaliga runorna kan inte ges, en möjlighet är att det rör sig om adjektivet *sniallk* och att ordet ingått i uttrycket *faður sinn sniallan*. Det är dock mycket osäkert om den skadade runa som inleder inskriften verkligen varit en **n**-runa.

Th. S.

Uppland, Adelsö socken, Björkö

Sommaren 1992 fick Runverket kännedom om två runstensfragment vid Oppgården. Det ena låg som grundsten till en numera riven ladugård. Det har måtten 34 × 34 cm och en tjocklek på ca 30 cm.

Ristningen består av delar av ett kors, några ornamentala linjer och en liten runslinga med fem tecken, **tunba**.

Av **t** är endast övre delen bevarad. Den vänstra bistaven är bara halv, nedre delen är bortflagad. **n** har dubbelsidig bistav. Av den sista runan, som sannolikt är **a**, finns bara

nedre delen av huvudstaven och vänstra sidan av bistaven. Runan står alldeles i kanten av fragmentet.

Sedan fragmentet förts till Stockholm och stenmagasinet i Garnisonens källare för att förvaras tillsammans med tidigare funna runstensfragment från Björkö, visade det sig att det har passning till U 8. Ristningen på detta runstensfragment utgörs enbart av ornamentik.

Inne i boningshuset på gården förvarades ett mindre fragment. Det är 22 cm långt, 7 cm brett och 16 cm tjockt. Inskriften utgörs av övre delen av fyra runor, **-stþ**. Det första tecknet består endast av toppen av en huvudstav och det går inte att avgöra vilken runa det varit. **s** och **t** är säkra. Det sista tecknet är **þ** eller **u**. Eftersom bistaven böjer in mycket mot huvudstaven i sin nedre bevarade del måste **þ** anses som troligast.

M. Å.

Uppland, Frösunda kyrka

I april 1991 rapporterade Ingrid Ullman, kulturchef i Vallentuna kommun, till Runverket att en runsten påträffats vid Frösunda kyrka i Uppland. Den första granskningen visade att det var en i stort sett välbevarad tidigare okänd runsten. Fig. 7.

Stenen hittades av grävmaskinisten Sture Wetterling under arbete med att dra en vattenledning från en dagbrunn på kyrkogården till ett dike väster om kyrkan. Stenen låg strax utanför kyrkogården vid västra ingången, mellan grindstolparna, ca 80–90 cm under markytan. Den låg med den ristade sidan nedåt och först när den vändes ett par veckor efter att den hittades, upptäcktes runorna.

Materialet är grå och brunaktig grovkornig granit med inslag av kvartskrystaller. Längden är 143 cm, största bredd 93 cm och tjockleken 13 till 19 cm. Runorna är ristade i ett inskriftsband längs stenens kanter. Ristningsytan innanför runslinga upptas av en ormslinga samt ett kors flankerat av fyra triquetror. Stenen saknar rotparti och är mycket tunn. Sannolikt har den inte varit rest utan lagd på en grav på kyrkogården.

Fig. 7. Runsten hittad vid Frösunda kyrka, Uppland 1991. Foto B. A. Lundberg 1993 (ATA). – Runestone from Frösunda church, Uppland.

Inskrift:

hulr...bier-~~x~~þir litu kira · m-rki · iftir~~x~~

5 10 15 20 25 30

fulne · faþur · sin

35 40

hulr... *Biörn* (el. *-biörn*) þær letu gæra mæri
aftir Fulni(?) faður sinn

"hulr... Björn (el. ... björn), de läto göra minnesmärket efter Fulner(?), sin fader."

Till läsningen. Inskriften börjar troligen med den **h**-runa som står strax till höger om den **n**-runa som avslutar inskriften. Bistavarna i **l** **h** är tydliga medan huvudstaven är diffus. **2 u**

är säker. Av **3 l** återstår huvudstaven, t. h. om dess topp går en diffus linje 2 cm lång snett nedåt höger, den bedöms vara rester av en **l**-bistav. **4 r** är grund och osäker. Av runa **5** återstår huvudstaven. (Mellan runorna **4** och **5** finns eventuellt ytterst diffusa rester av en huvudstav.) Runa **5** står strax till vänster om en avsats i ristningsytan, som måste ha funnits där när runorna ristades. Till höger om avsatsen är ytan vittrad på det ca 25 cm långa partiet fram till runa **6 b**. Det kan ej avgöras om några runor där gått förlorade. **6 b** är grund men bevarad i sin helhet. **7 i** är säker. **8 e** är stungen med ett kort svagt diagonalt streck, på huvudstavens övre del, vilket ger runan utseende av en **n**-runa. **9 r** är tydlig. Av runa **10** återstår huvudstaven utom toppen, inga spår av bistavar. I **11 þ** är huvudstavens övre del borta i en kantskada, som också skadat toppen av **12 i**. **13 r** är grund men säker, samma gäller **14 l** vars bistav ansluter till ramlinjen, ej huvudstavens topp. **15 i** är också säker. I **16 t** är bistavarna grunda men säkra. **17 u** är säker. Mellan **17 u** och **18 k** finns eventuellt ytterst svaga rester av ett skiljetecken i form av ett kryss. Av bistaven i **18 k** återstår endast svaga spår av ristningsbotten. I **19 i** finns en grund oregelbunden utvidgning av huvudstavens nedre del som kan vara rester av en stängning. **20 r** är säker. Runorna **21**, **22** och **23** är ristade på en skräkant där stenen huvudsakligen består av kvartsit; ristningen är här mycket grund och svår att följa. I **21 a** är bistaven ytterst grund och osäker. **22 m** är ytterst diffus och kan inte följas i sin helhet. Av runa **23** återstår endast den nedre delen av huvudstaven. **24 r** är säker. **25 k**, **26 i**, **27 i** och **28 f** är säkra. Bistavarna i **29 t** är mycket grunda. I **31 r** är bistavarna ytterst grunda och osäkra. I **32 f** är den nedre bistaven ytterst svag men kan följas i sin helhet, den övre är tydlig. **33 u** är tydlig. Av runa **34** är huvudstaven säker, t. h. om runans topp går en diagonal linje snett nedåt höger, runan ser alltså ut som en **l**-runa, men nedanför denna linje finns ytterst osäkra linjer som möjligen skulle kunna tolkas som rester av bistaven i en **r**-runa. Om så är fallet har den haft samma utseende som **13 r**. I **35 n** är bistaven säker, den är ristad nästan vinkelrätt

mot huvudstaven, och är längre på huvudstavens vänstra sida. I 36 e är huvudstaven välbevarad, på dess nedre del finns en utvidgning som bedöms vara rester av en stingning. Bistavarna i 37 f är mycket grunda, liksom runorna 38 a och 39 b. 40 u är säker. Mellan runorna 40 och 41 går en spricka över inskriftsbandet, varför avståndet mellan runorna blir ovanligt långt. 42 s är spegelvänd. 41 r, 43 i och 44 n är tydliga. Strax till höger om 44 n står runa l h.

Tyvär är inskriftens början så skadad att de båda brödernas namn inte säkert kan tolkas. Det första namnet inleds med runorna **hulr**. En möjlighet är att det rör sig om en bristfällig stavning av namnet *Hultrikr*, som också förekommer på runstenen U 505 i Kårsta kyrka (9 km nordöst om Frösunda). En mera långsökt tolkning är att uppfatta det som det tyska mansnamnet *Ulrik*, som dock inte är belagt i det svenska runmaterialet.

Det andra namnet är med all säkerhet *Biorn*, eller ett namn med *-biorn* som senare led. Ytan före första runan i namnet är inte vittrad och utrymmet fram till vittringsskadan är så stort att där funnits plats för en eller två runor i en eventuell förled.

Faderns namn är också problematiskt. Närmast till hands ligger att anta att runorna **fulne** innehåller ett inte tidigare runbelagt mansnamn *Fulnir*, ack. *Fulni*. Det enda tidigare belägget på namnet finns i Eddadikten *Rigspula*, där namnet *Fúlunir* ingår i vers 12 som räknar upp namnen på Träls och Tirs barn, vilka gav upphov till trälarnas ätt. Det är en avledning av adjektivet *full*, 'ful, ruttent, stinkande'. Trälarnas namn hade ju ofta en nedsättande karaktär. Som jämförelse kan nämnas att ett mansnamn *Ful* förekommer på en dansk runsten DR 66 Århus. I *Sveriges Medeltida Personnamn* (häfte 6, sp. 135) finns ett belägg på namnet *Fule*, som i första hand förs just till fsv. adj. *ful* (det kan dock också föras till fsv. *foli* 'fåle').

Ornamentiken upptar hela ristningsytan innanför inskriftsbandet. Korset är placerat längst ned och utrymmet i varje korsvinkel upptas av en triquetra. Stenen har med all sannolikhet inte varit rest utan avsedd att ligga på en grav. Sådana runstenar finns bl. a.

i Husby-Sjuhundra kyrka (U 541) och vid Strängnäs domkyrka (Sö 280). De kan troligen dateras till slutet av 1000-talet eller början av 1100-talet när gravmonument började ersätta de resta stenarna.

Det är omöjligt att avgöra när hällen hamnade på fyndplatsen. Kanske användes den som utfyllnad när grindstolparna till ingången uppfördes i slutet av 1700-talet, men den kan förstås också ha hamnat där tidigare som vägmateriell. Den enda tidigare kända runstenen vid kyrkan, U 346, var inmurad vid kyrkans ingång. Enligt uppgifter som kyrkoherden i Frösunda, Lars Sepelius, lämnade till Olof Celsius 1728 låg en sönderslagen runsten utanför vapenhuset. Det är tänkbart att det rörde sig om nyfyndet och att uppgifterna om att stenen är sönderslagen syftar på skadorna i kanten. Att stenen för en längre tid legat i öppen dag på kyrkogården eller i kyrkan framgår av trampslitningen i ristningens övre vänstra del.

Th. S.

Uppland, Hammarby socken, kyrkogården

Den 18 juli 1991 påträffades ett fragment av en runsten i Hammarby kyrkas bogårdsmur. Vid arbete med omläggning av ett parti av muren upptäckte en av stendläggarna att en av stenarna de just skulle lägga in bar ristning. Fragmentet granskades 29 juli. Det utgör toppstycket av en runsten. Materialet är ljusgrå granit med karakteristiska röda inslag. I brottytan kan man se att stenen blivit borrarad och kilad och alltså delats medvetet.

Stendläggarna blev så intresserade av fyndet att de började leta efter resten av runstenen. Den 2 augusti hittade de vad som skulle visa sig vara runstenens mittparti och ett par dagar senare den nedersta tredjedelen. Båda de senast funna delarna låg inlagda i den just byggda delen av bogårdsmuren. De låg kvar i muren med ristningsytorna till största delen dolda då de granskades första gången. Tillräckligt mycket syntes dock för att det med säkerhet skulle kunna konstateras att det rörde sig om en ristning. Mått och stenmaterial stämde också väl överens med det först funna fragmentet. De båda nedre delarna av

Fig. 8. Den nyfunna runstenen på Hammarby kyrkogård, Uppland. Foto B. A. Lundberg 1993 (ATA). – The rune-stone found in Hammarby churchyard, Uppland.

runstenen togs ut ur den nybyggda bogårdsmuren.

Stenen sammanfogades och restes intill fyndplatsen i minneslunden på kyrkogården. Den sammanfogade stenen mäter 145 × 70 × 75 cm. (Fig. 8.)

Inskrift:

... mīkr · lit · hkua · stain iftr s- ... sin koþan
5 10 15 20 25 30

...-mingr let haggva stæin æftir ... sinn goðan

"(Hä)ming lät hugga stenen efter sin gode (son)."

Runorna står i ett konturföljande skriftband. Det finns inget kors eller någon ornamentik förutom rundjuret. Alla runorna är tydliga och klara. Ingen tveksamhet om läsningen råder. Alla a- och n-runor har dubbelsidig bistav. o-runorna har ensidiga bistavar till vänster. Alla t-runor har bistav endast till vänster och är alltså av kortkvisttyp.

Vid inskriftens början har ytan skadats i samband med klyvningen. Det är dock högst sannolikt att det inledande namnet varit **himikr** *Hæmingr*; något annat personnamn som slutar på **mīkr** finns inte belagt. Efter 21 s finns en huvudstav bevarad precis i brottkanten. I själva skarven mellan det översta och det mellersta fragmentet saknas en flisa där det rymts en u-bistav och en n-runa. Inskriften kan alltså i detta parti suppleras **iftr sun sin æftir sun sinn**. Det är anmärkningsvärt att sonens namn inte nämns.

Vid byggandet av den nya delen av bogårdsmuren använde man sten dels från en riven tidigare mursträckning, del från rivna uppfartsramper till en ekonomibyggnad tillhörig Vallstanäs. Ekonomibyggnaderna ligger på platsen för det forna Linsunda i Norrsunda socken. En km norr om Linsunda och 1,5 km söder om Norrsunda kyrka låg ett avhyst Säby. Dess ågor ligger nu under Vallstanäs. I *Rannsakningarna* noteras för Norrsunda socken dels "I Gierde wedh Säby. I Runsteen som ligger omkull", dels "Wedh Linsunda finnes ... 2 Runsteenar." Med de två vid Linsunda avses U 426 och U 427. I andra delen av *Upplands runinskrifter*, s. 211, antas att även anteckningen om stenen i Säby gårde åsyftar U 427, som i så fall skulle "ha blivit upptagen i *Rannsakningarna* två gånger, på grund av olika uppgifter". Men man tillägger att om "det verkligen är fråga om två runstenar, har den i Säby senare icke kunnat återfinnas".

Runstenen från Säby omtalas som liggande omkull. Det får anses troligt att den låg med ristningsytan uppåt, så att man kunde se att den var ristad. Det är då värt att notera att runstenen som påträffades vid Hammarby kyrka borrhats och kilats från den sida där ristningen finns i samband med klyvningen. Ristningsytan bör då ha legat uppåt. Efter-

Fig. 9. Runstensfragment från Stora Ullentuna, Skepptuna socken, Södermanland. Foto Th. Snædal 1992 (ATA). – Fragment of a rune-stone from Stora Ullentuna, Skepptuna parish, Uppland.

som stenmaterialet hämtats från en plats nära den för Säby-stenen i *Rannsakningarna* angivna, är det inte osannolikt att det är den runstenen som nu återfunnits.

M. Å.

Uppland, Skepptuna sn, Stora Ullentuna

Hösten 1990 anmälde grävmaskinisten Gunnar Skoglöv, Knivsta, att ytterligare ett fragment av runstenen vid Stora Ullentuna i Skepptuna socken hade påträffats. Fig. 9.

Fragmentet kom i dagen i samband med höstgrävning av ett trädgårdsland strax söder om mangårdsbyggnaden. När jag granskade det i juli 1991 låg det på gräsmattan mellan trädgårdslandet och mangårdsbyggnaden.

Materialet är ljusgrå finkornig granit, storlek 58 × 30 × 23 cm. En del av ristningen har gått förlorad i en flagringsskada på ristningsytans mitt. Fyra fragment av denna sten hittades redan 1921 vid rivning av en gammal mangårdsbyggnad på gården. Ytterligare ett fragment hittades 1953. (Jfr Runfynd 1978, *Fv* 1979, s. 244 f.)

Fyra av dessa fragment har tillhört stenens topp medan det femte har varit en del av stenens högra sida.

Det nyfunna fragmentet har utgjort stenens topp och ristningen består av korsets övre del. Det har passning med två av de andra fragmenten. Samtliga delar av runste-

nen förvaras nu i ett uthus på gården. Tyvärr saknas det fortfarande för mycket av stenen för att det skall vara meningsfullt att sätta ihop den och resa den.

Runinskriften och ristningens utformning visar stora likheter med runstenen U 358 vid Skepptuna kyrka, ca 3 km söder om St. Ullentuna. I artikeln om Ullentunafragmenten i Runfynd 1978 (a. a. s. 245) föreslår jag att den stenen har varit den parsten till U 358 som förutsätts i UR.

Th. S.

Uppland, Skuttunge socken, Dragby

I slutet av augusti 1992 anmälde professor Bo Gräslund att en studerande vid arkeologiska institutionen i Uppsala funnit en krukskärva med ristade streck som förmodades vara runor. En tid senare granskade jag skärvan och kunde konstatera att det verkligen rörde sig om runtecken. (Fig. 10.)

I samband med genomgång av fyndmaterialet från en år 1963 företagen seminariegrävning i Dragby, Skuttunge socken, Uppland, upptäcktes ristade linjer på en liten krukskärva. Skärvan hade påträffats i anläggning 86 i undersökningsområdet. Anläggningen daterades – om än med viss osäkerhet – till yngre förromersk järnålder.

Den korta inskriften består av fyra runor. Vid granskning av linjerna i mikroskop syns att linjerna anbragts när leran var mjuk. Inskriften kan därför av allt att döma dateras till omkr. 400-talet e. Kr. och runorna måste därför tillhöra den urnordiska runraden. Den första runan består av en huvudstav och en med två drag ristad bistav, antingen en spetsig påse till ett þþ eller ett þw med mycket stor påse. Bistaven ansluter mot huvudstavens topp och dess nedre del når nästan ända ner till huvudstavens fot. Den andra runan är þn, den tredje þf och den sista þu. Före den första runan har det knappast funnits någonting ristat. Visserligen står tecknet ganska nära skärvans kant, men brottet går snett, så åtminstone nedre delen av en huvudstav skulle ha syns om det funnits något där. Den sista runan däremot står nära en rak brottkant, varför inskriften kan ha haft en fortsätt-

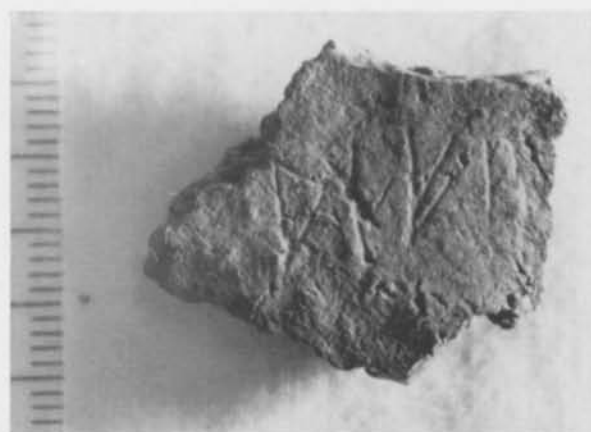

Fig. 10. Keramikskärva med fyra runor funnen i Dragby, Skuttunge socken, Uppland. Skala 2:1. Foto M. Schönbeck 1992. – Potsherd with four runes found at Dragby, Skuttunge parish, Uppland.

ning. Varken runföljden $\text{††P}\bar{\text{N}}$ eller $\text{††P}\bar{\text{N}}$ ger någon direkt tolkbar inskrift. De tre inledande konsonanterna, †nf eller wnf , kan inte vara början av ett ord.

M. Å.

Uppland, Torsvi sn, Torsvi gård

I september 1956 granskade Sven B. F. Jansson ett runstensfragment som då nyligen hade påträffats vid Torsvi gård i Torsvi socken (Rapport till RAÅ den 26 september 1956, dnr 5449/56 ATA). (Fig. 11.)

Enligt rapporten hittades fragmentet under dikningsarbeten vid den s. k. fladgraven, 1,2 km nordöst om Torsvi gård, ca 1 km östsydöst om Navsta. Eftersom stenen inte kunde ligga kvar på fyndplatsen forslades den till Torsvi gård, där den restes invid den norra flygelns östra gavel. Den undersöktes och uppmålades i juli 1991.

Materialet är ljusgrå ganska grovkornig granit med inslag av kvartskristaller. Storlek $96 \times 38 \times 25$ cm. I runslingan längs stenens kanter finns rester av tiotalet runor. Innanför den finns rester av djuornamentik.

Inskrift:

... $\text{†irf}\bar{\text{r}}$ ... -... urs -...

5

10

...*Diarfr*...

"...Djärv..."

Av runa 1 t återstår huvudstaven och den högra bistaven; t. v. om huvudstavens topp finns en grund avlång fördjupning som skulle kunna vara rester av en vänsterbistav. Runorna 2 i , 3 r och 4 f är tydliga. Av 5 r återstår den vänstra bistaven. Inskriften fortsätter sedan längs den högra (nedre) kanten. Av runa 6 återstår den övre delen av huvudstaven; strax ovanför huvudstavens mitt går en svängd linje i en båge åt höger. Den kan vara rester av en þ - eller b -bistav. Till höger om runa 6 går en spricka över inskriftsbandet, där kan en runa ha gått förlorad. Runorna 7 u , 8 r och 9 s är tydliga. Efter 9 s finns diffusa rester av ytterligare en huvudstav.

De första fem runorna kan innehålla mansnamnet *Diarfr*. Det är belagt i ett femtontal runinskrifter, de flesta i Uppland. Men de kan också ha utgjort efterleden i namn som *Gunndiarfr*, eller *þordiarfr*.

Ristningens utformning i vinkelräta inskriftsband påminner om U 699 vid Amnö i Veckholms socken, som är signerad av Balle. Också den bevarade ornamentiken med rundjurets fot för tankarna till runristaren Balle, som signerat inte mindre är 11 ristningar i Trögds härad. Ytterligare ett tjugotal i häradet kan attribueras till honom, däribland U 693 vid Navsta ca 500 meter N om Torsvi.

Th. S.

Fig. 11. Runstensfragment funnet 1956 vid Torsvi gård, Torsvi socken, Uppland. Foto Th. Snædal 1991 (ATA). – Fragment of a rune-stone from Torsvi parish, Uppland.

Uppland, Uppsala, kvarteret Bryggaren

I oktober 1992 inlämnade UV-Uppsala en liten stenamulett, som påträffats i samband med arkeologiska utgrävningar i kvarteret Bryggaren, Uppsala, 1990. På ena sidan finns linjer och märken, som misstänktes vara runor. (Fig. 12.)

Amuletten, som är 5,7 cm lång och har ett genomgående borrar hål i ena kanten, är av täljsten. Om man vänder den så att hålet är till vänster ses på ovansidan inristade linjer och skrapmärken. Längst till höger kan bland dessa en 14 mm hög binderuna *æ*l eller *læ* urskiljas. I-bistaven är förhållandevis lågt ansatt och utgår ett stycke ner på huvudstaven.

Inskriften kan inte ges någon tolkning. Eftersom fynden från den aktuella grävning-

Fig. 12. Stenamulett med binderuna påträffad vid arkeologiska utgrävningar i Uppsala, Kv. Bryggaren. Skala 1:1. Foto B. A. Lundberg 1993 (ATA). – Amulet of stone with a bind-rune found in Uppsala.

en kan dateras till 1100- och 1200-tal måste runan vara av medeltida typ.

Uppland, Uppsala, Gamla Torget

I samband med återuppbyggnadsarbeten efter den brand som sommaren 1990 förstör-

de Centralbadet och Auditorium oeconomicum i Uppsala påträffades delar av den sedan 1730-talet försvunna runstenen U 909 från Finnsta, Vänge sn, som då stod utanför Auditorium oeconomicum.

I fundamentet till en trappa till en ingång till denna byggnad hittades fyra delar av runstenen. Tre av dem bär ristning. Den fjärde är en bit av runstens fot.

Fragmenten mäter 43 × 30 cm, 54 × 25 cm resp. 48 × 51 cm. De är ca 20 cm tjocka och har passning till varandra.

Inskrift:

Fragment 1: -:afthul

Fragment 2: lbior

Fragment 3: kuþ

Den första runan på fragment 2, 1, är delar av samma tecken som den sista runan på fragment 1. Största delen av ytan på fragment 3 upptas av ett kors.

Inskriften lyder enligt äldre avbildningar **ikulfastr : lit iaasa stain : aft · hulbior : n ouk þain a · libi · kuþ kini miskun** "Igulfast lät resa stenen efter Holmbjörn, och de ... Gud göre miskund".

Runstensfragmenten har satts ihop och stenen kommer att förvaras på Upplandsmuseet, sannolikt på gården.

M. Å.

Referenser

- Cinthio, M. 1990. Myntverk och myntare i Lund. *Kulturen*.
- DgP 1. Danmarks gamle Personnavne 1. Fornavne. Udgivet af Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard Hornby. Første Halvbind A-K. København 1936-40.
- DgP 2. Danmarks gamle Personnavne 2. Tilnavne. Udgivet af Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard Hornby. 1953.
- Gosling, K. 1989. The Runic Material from Tønsberg. *Universitetets Oldsaksamling Årbok 88*.
- Grønvik, O. 1992. En hedensk bønn. Runicinskriften på en liten kobberplate fra Kvinneby på Öland. *Eyvindarbók*, festskrift til Eyvind Fjeld Halvorsen. Oslo.
- Jansson, S. B. F. 1970. Nytt runfynd i Lund. *Kulturen*.
- Lindquist, I. 1987. Religiösa runtexter III. Det vikingatida kvädet på en kopparplåt från Södra Kvinneby i Stenåsa Socken, Öland. Ett tolkningsförslag av Ivar Lindquist efter författarens efterlämnade manuskript utgivet av G. Holm. Skrifter utgivna av Vetenskaps societeten i Lund 79, Lund.
- Lindqvist, N. 1921. *En isländsk svartkonstbok från 1500-talet*. Utgiven med översättning och kommentar. Uppsala.
- Melnikova, E. 1987. New Finds of Scandinavian Runic Inscriptions from the USSR. *Runor och runinskrifter*. Föredrag vid Riksantikvarieämbetets och Vitterhetsakademiens symposium 8-11 september 1985. Konferenser 15. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm.
- Moltke, E. 1985. *Runes and Their Origin. Denmark and Elsewhere*. København.
- Olsen, M. 1960. *Norges Innskrifter med de yngre Runer 5*. Oslo.
- Rannsakningar efter Antikviteter*. Band 1. Utg. av Ingemar Olsson, Nils-Gustaf Stahre och Carl Ivar Ståhle. 1960. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- Stoklund, M. 1988. Th. Snædal, M. Stoklund & M. Åhlén, Runfynd 1987. *Fornvännen 83*.
- 1990. H. Gustavson, Th. Snædal, M. Stoklund & M. Åhlén, Runfynd 1988. *Fornvännen 85*.
- Upplands runinskrifter* granskade och tolkade av Elias Wessén och Sven B. F. Jansson 1-4. 1940-1958. Stockholm. (Sveriges runinskrifter 6-9).
- Viking og Hvidekrist*. Norden og Europa 800-1200. Den 22. Europarådsutstilling. 1992.
- Westlund, B. 1989. Kvinneby - en runinskrift med hittills ökända gudanamn? *Studia anthroponymica Scandinavica 7*.

